

Ütközések

Ember-ember: bokszt, jégkorong

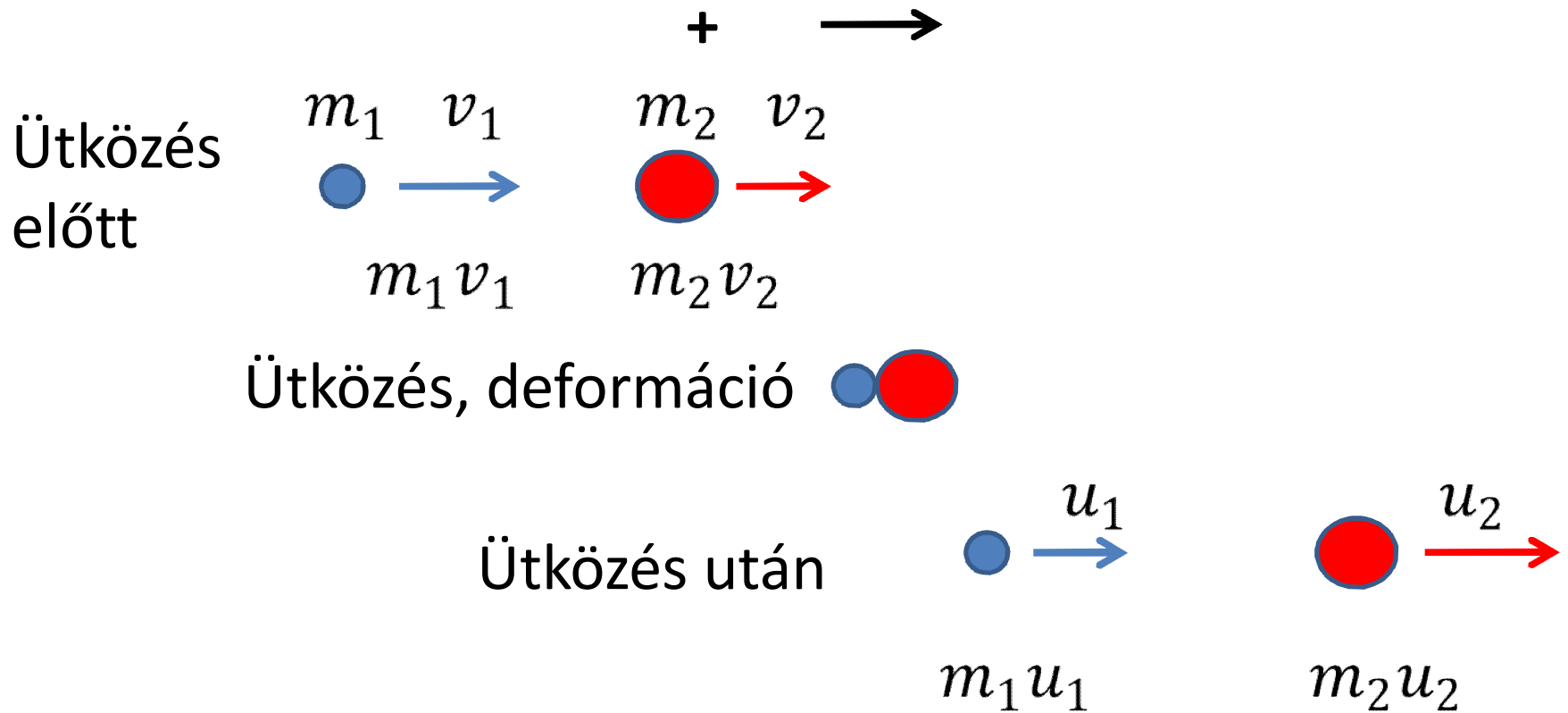
Ember – sportszer: röplabda

Sportszer-sportszer: tenisz, ping-pong, golf,
baseball

Ember-talaj: futás

Sportszer-talaj: labda

Impulzus: $\vec{I} = m * \vec{v}$

Ütközések fajtái

Teljesen rugalmas – (elméletben)

Teljesen rugalmatlan

Nem teljesen rugalmas

Teljesen rugalmas ütközés

Megmaradási tételek:

Impulzusmegmaradás:

$\sum$ I ütközés előtt = $\sum$ I ütközés után

$$m_1 v_1 + m_2 v_2 = m_1 u_1 + m_2 u_2$$

Energiamegmaradás:

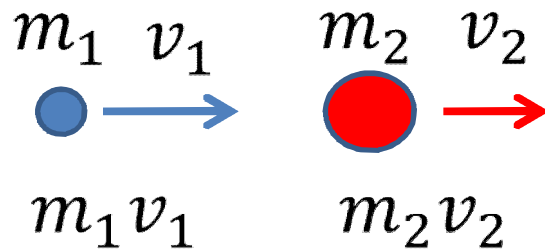
$\sum$ E mek ütközés előtt = $\sum$ E mek ütközés után

$$\frac{1}{2} m_1 v_1^2 + \frac{1}{2} m_2 v_2^2 = \frac{1}{2} m_1 u_1^2 + \frac{1}{2} m_2 u_2^2$$

$$u_1 = \frac{(m_1 - m_2)v_1 + 2m_2 v_2}{m_1 + m_2} \quad u_2 = \frac{(m_2 - m_1)v_2 + 2m_1 v_1}{m_1 + m_2}$$

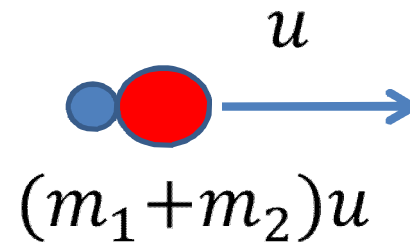
Teljesen rugalmatlan ütközés

$$m_1 v_1 + m_2 v_2 = (m_1 + m_2)u$$

Ütközés, deformáció

Deformáció megmarad

$$\frac{1}{2} m_1 v_1^2 + \frac{1}{2} m_2 v_2^2 > \frac{1}{2} (m_1 + m_2) u^2$$

Kinetikus energiavesztés, mechanikai energia egy része disszipálódik

Nem teljesen rugalmas ütközés

$$\frac{u_2 - u_1}{v_1 - v_2} = \varepsilon = k$$

Ha $k=1 \rightarrow$ teljesen rugalmas

Ha $k=0 \rightarrow$ teljesen rugalmatlan

k : ütközési szám, koefficiens

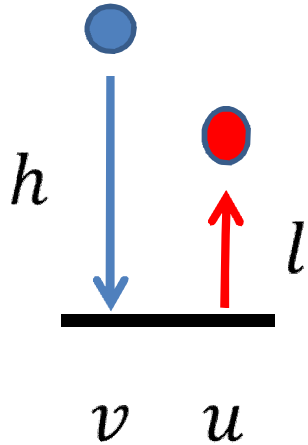
$$u_1 = \frac{(m_1 - km_2)v_1 + (1 + k)m_2v_2}{m_1 + m_2}$$

$$u_2 = \frac{(m_2 - km_1)v_2 + (1 + k)m_1v_1}{m_1 + m_2}$$

Ha k értéke nagyobb $\Rightarrow$ több mozgási energia adódik át,
kevesebb a veszteség

Ütközési szám meghatározása

Teniszlabda pattogása

$$k = \frac{u}{v}$$

$$h = \frac{1}{2}mv^2$$

$$l = \frac{1}{2}mu^2$$

$$v = \sqrt{2gh}$$

$$u = \sqrt{2gl}$$

$$k = \frac{u}{v} = \frac{\sqrt{2gl}}{\sqrt{2gh}} = \sqrt{\frac{l}{h}}$$

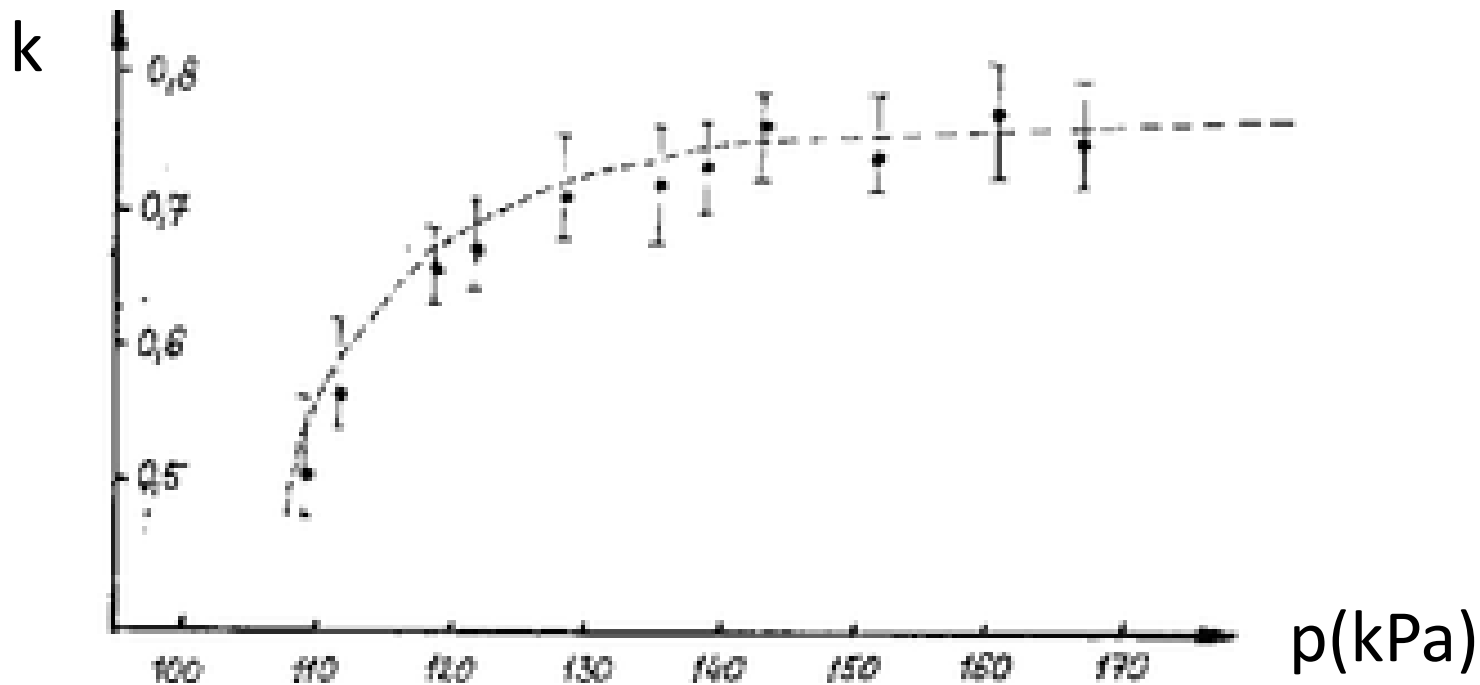
Ha $h=1\text{m}$, $l=55\text{cm}=0.55\text{m} \rightarrow k=0.74$

$k = 0.9-0.95$ biliárdgolyó

$k = 0.7-0.8$ kosárlabda

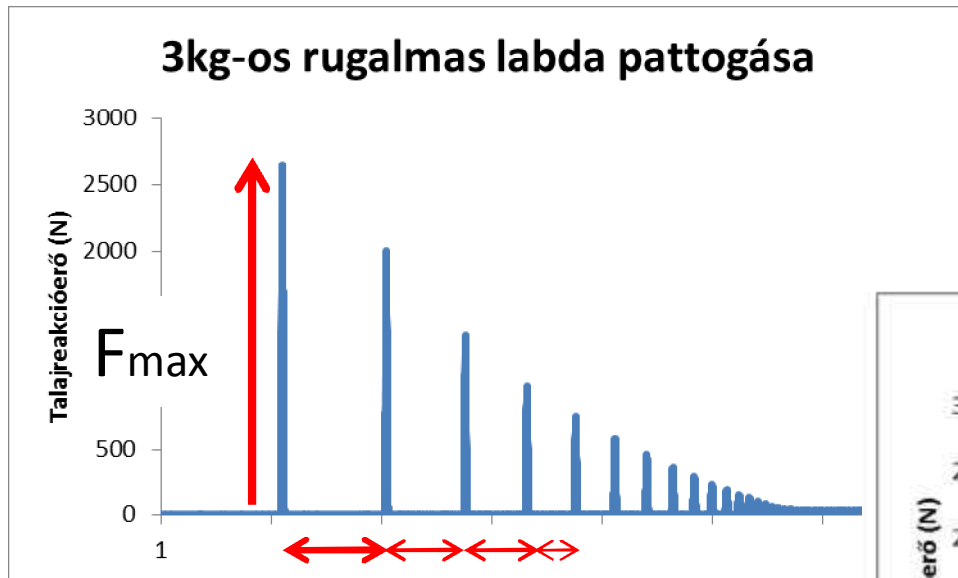

Ütközési szám és belső levegő nyomása

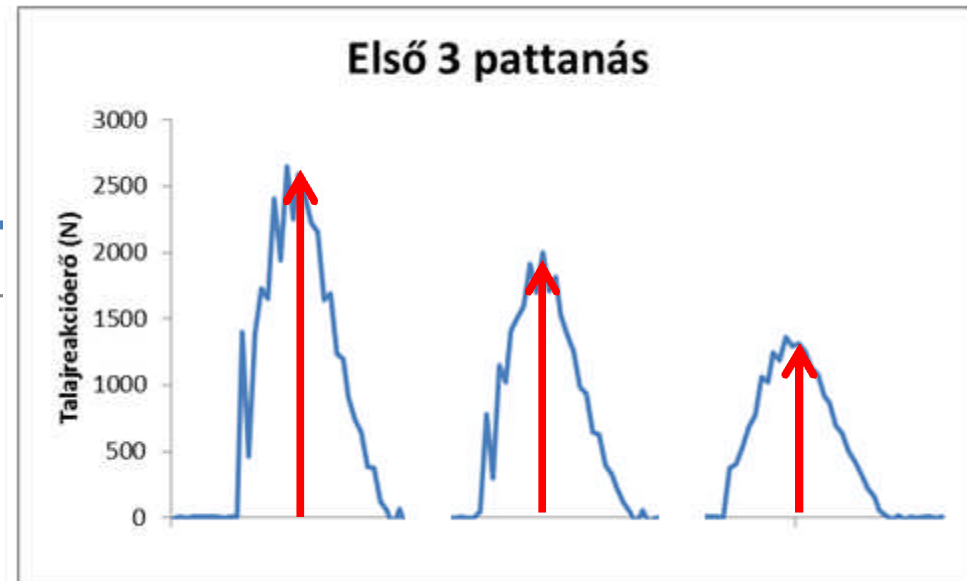
Ütközési szám a futball- labda belső nyomásának függvényében

Erőhatások ütközéseknél, ütközési idő

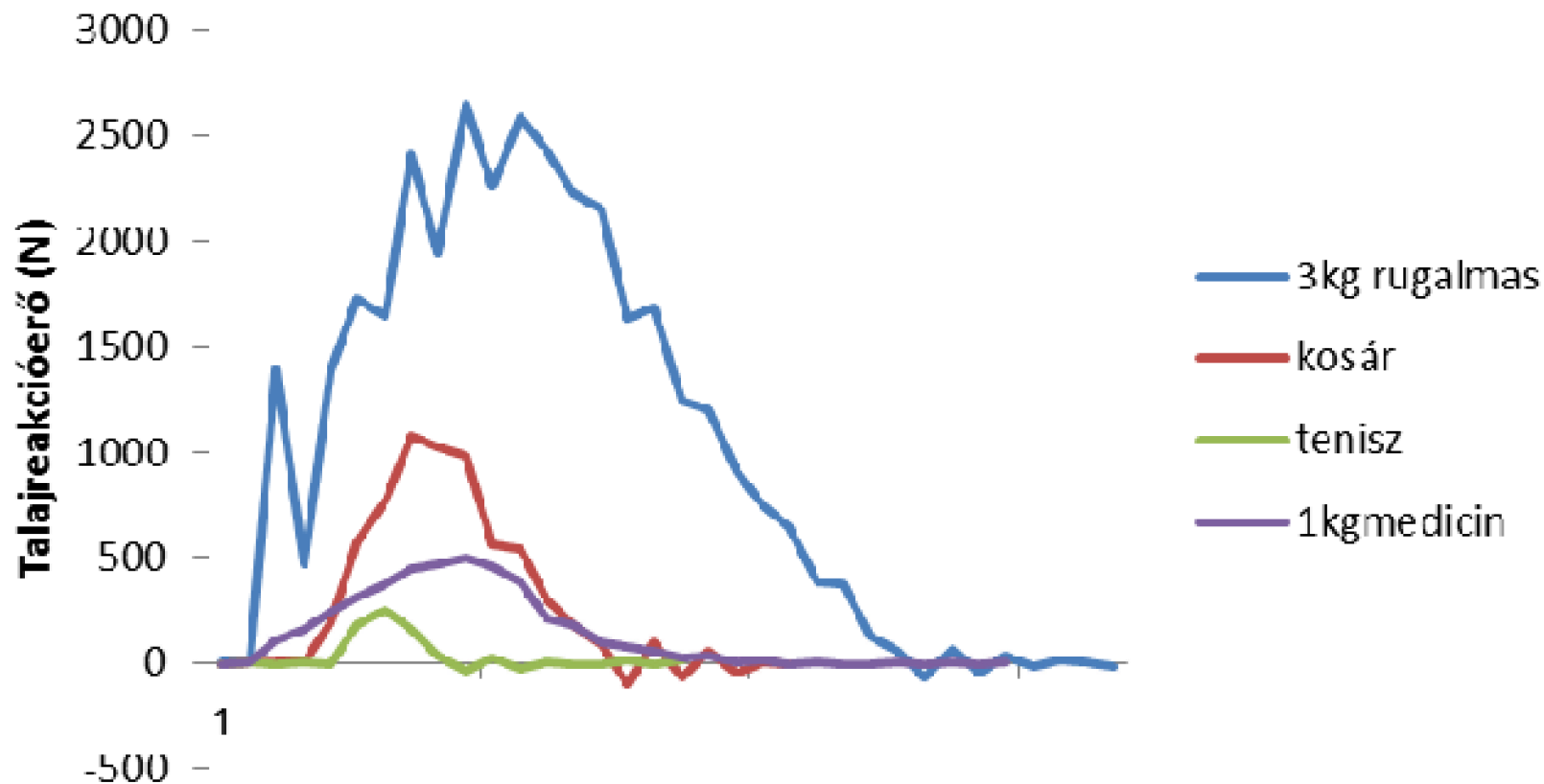

t levegőben tartózkodás

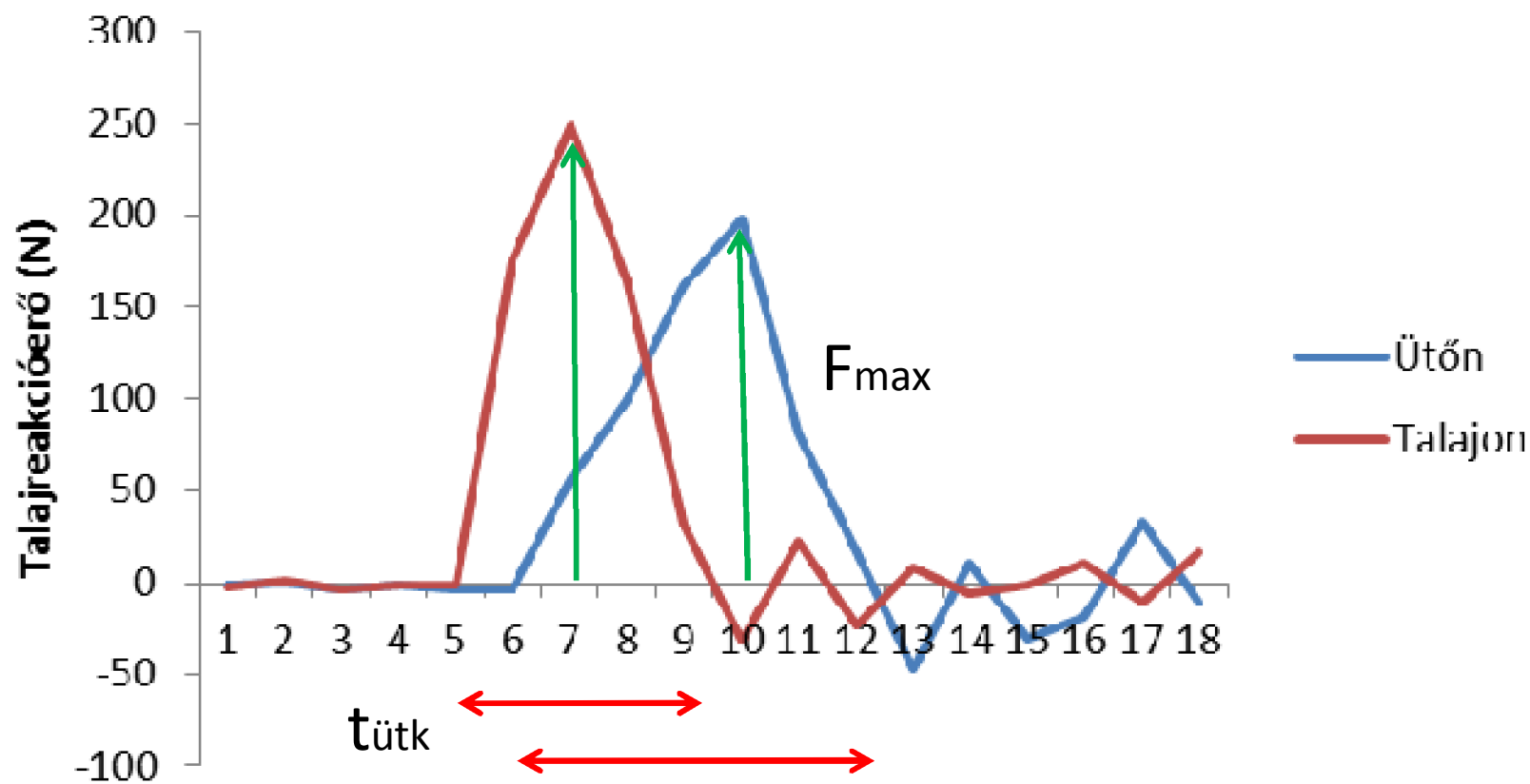
Mérés: erőplatóval
Dobási magasság: 2m

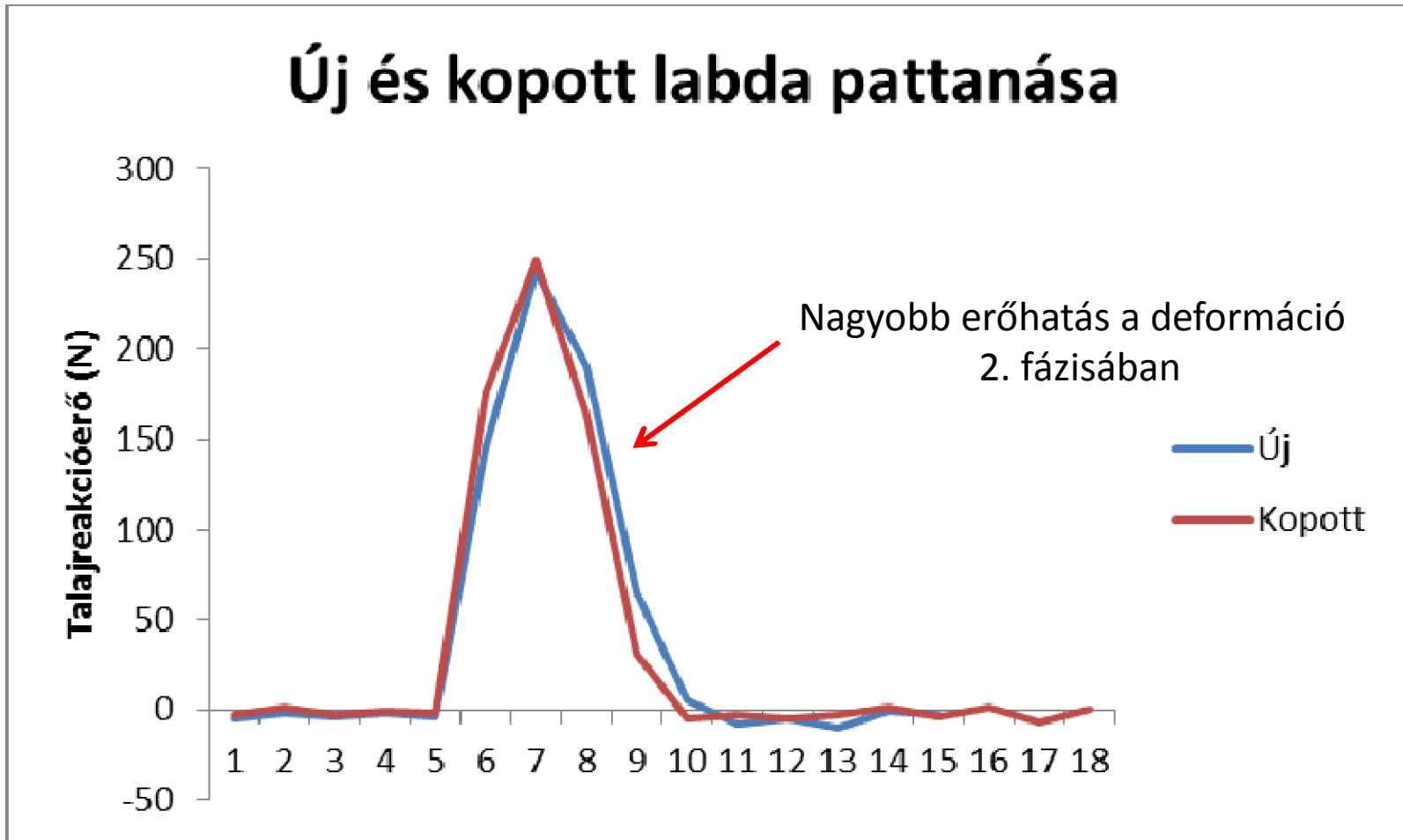
Különböző labdák ütközései

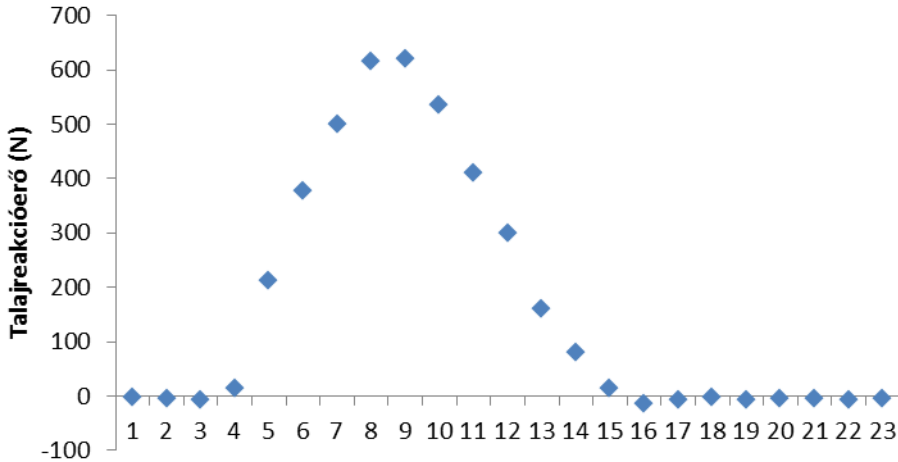
Teniszlabda pattanása

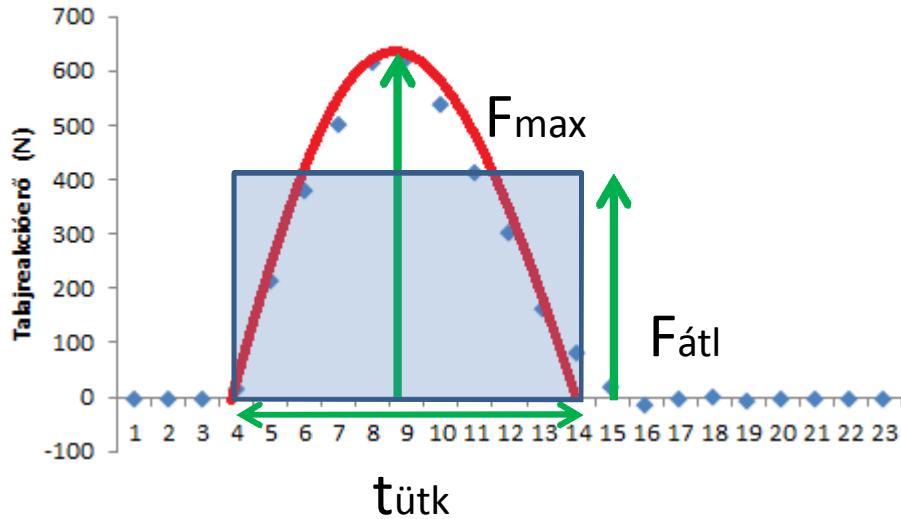
Teniszlabda pattanása

Kosárlabda pattanása

Kosárlabda pattanása

görbe illesztése

$$F_{max} = m * a_{max}$$

Ha F közvetlenül nem mérhető:

$$F_{átl} * \Delta t = m * \Delta v$$

$$F_{átl} = \frac{m * \Delta v}{\Delta t} = m * a_{átl}$$

$$\Delta t = \frac{t_{ütök}}{2}$$

$$F_{átl} \approx \frac{F_{max}}{\sqrt{2}}$$

$$F_{max} \approx F_{átl} * \sqrt{2}$$

Szerva

A snapshot of Andy Roddick's record serve (246 km/h), showing the contribution (in percentages) of the involved body segments and partial body movements.

$$m_{\text{teniszlabda}} = 58g$$

$$s_{\text{ütke}} = 30cm$$

$$v_{\text{szerva}} = 210 \frac{km}{h} = 58.3 \frac{m}{s}$$

$$a_{\text{átl}} = \frac{v^2}{2s} = 5671.2 \frac{m}{s^2}$$

$$F_{\text{átl}} = m * a_{\text{átl}} = 0.058 * 5671.2 = 328.9N$$

$$F_{\text{max}} = F_{\text{átl}} * \sqrt{2} = 463.8N$$

Nyomás kiszámítása, a felület szerepe

$$F_{\ddot{u}tk} = m * a_{\ddot{u}tk}$$

$$P_{\ddot{u}tk} = \frac{F_{\ddot{u}tk}}{A}$$

A - felület

pl: síelő elesik

$$v = 10 \frac{m}{s}$$

$$t_{\ddot{u}tk} = 0.01s$$

$$m_{\text{végtag}} = 6kg$$

Csőves csontok teherbírása

200MPa nyomóerő

130MPa húzóerő

70MPa nyíróerő

$$F_{\ddot{u}tk} = m * a = 60000N$$

$$A = 0.2m^2$$

$$P = 300MPa$$

Védőfelszerelés szerepe

pl: boxkesztyű, sisak, protektor

A felület növelése

Deformáció közben a gyorsulás csökkentése

$$P = \frac{F}{A}$$

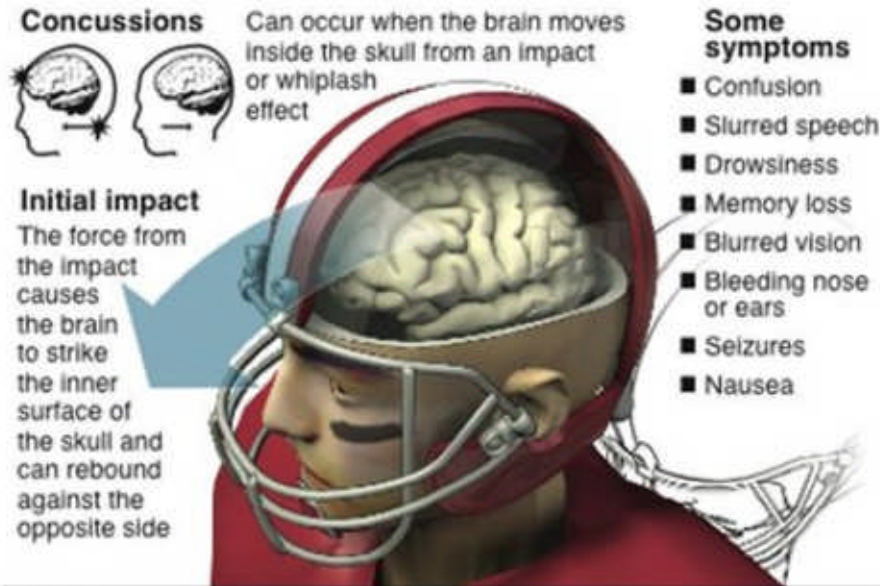
Ha A nő, P csökken

Ha nagyobb úton történik az ütközés:

$$a = \frac{v^2}{2s} \quad \text{csökken a gyorsulás}$$

csökken a szervezetet érő nyomás

$$F = m * a \quad \text{csökken az erő}$$

Biliárd

Erőhatás:

$$v = 20 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

$$m_{\text{golyó}} = 0.16 \text{ kg}$$

$$\Delta t_{\text{ütközés}} = 0.0002 \text{ s}$$

$$a_{\text{ütk}} = 100000 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$$

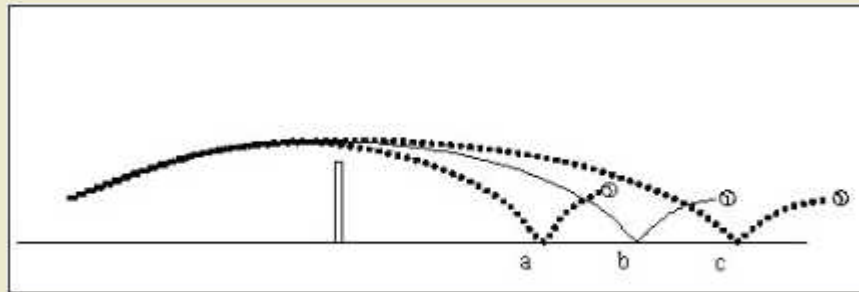
$$F_{\text{ütk}} = m * a = 1600 \text{ N}$$

Talaj szerepe teniszben

Tenisz

9. Altitude

At sea-level the air is denser and the ball loses speed faster as at higher altitudes. Also a ball with topspin will dip faster. The diagram shows the tracts of a tennis ball with (a) topspin (b) without spin at sea level, and (c) without spin at high altitude.

10. Surface of court.

The diagram below shows the trajectory of the ball after it has bounced from:

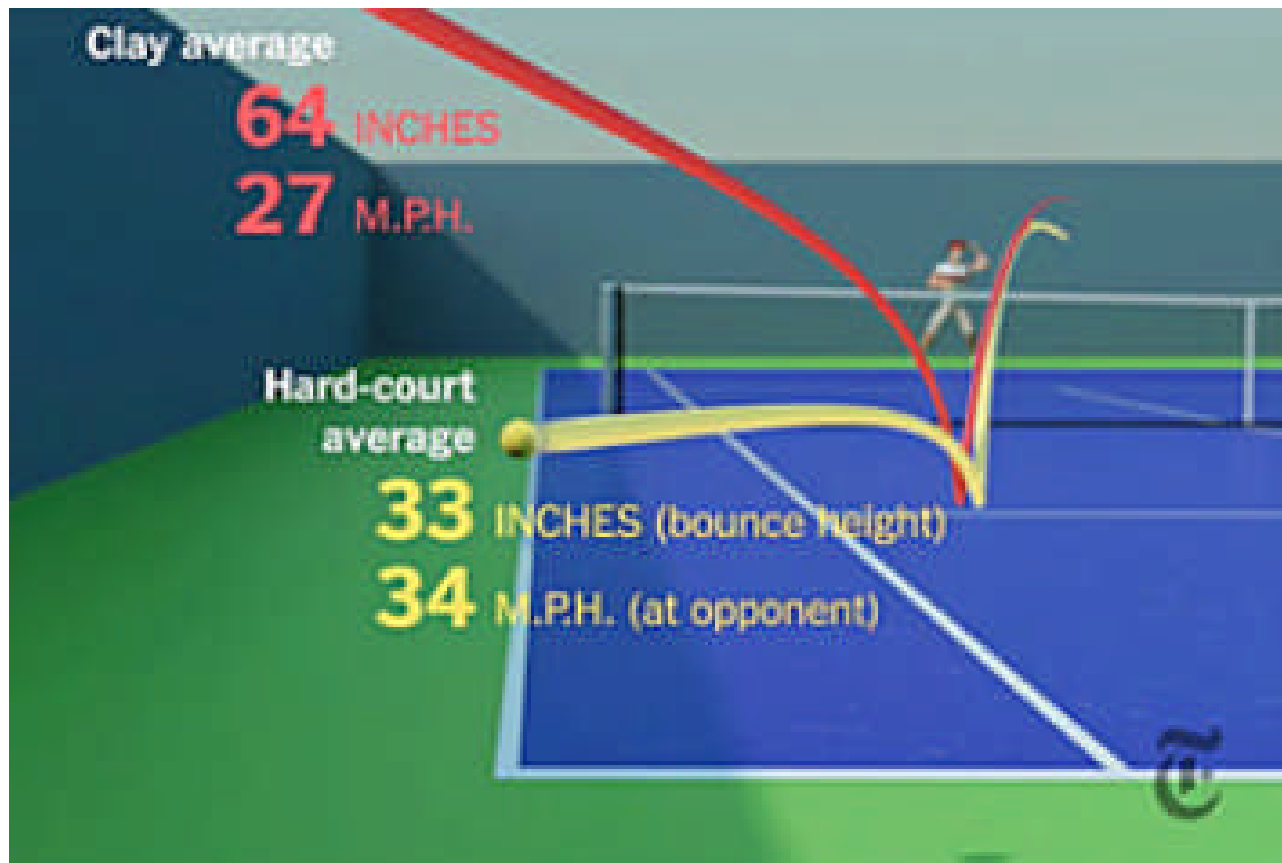
(a) a rough surface like a clay court. The ball bounces high, has lots of topspin and loses much of its speed.

(b) an all-weather surface

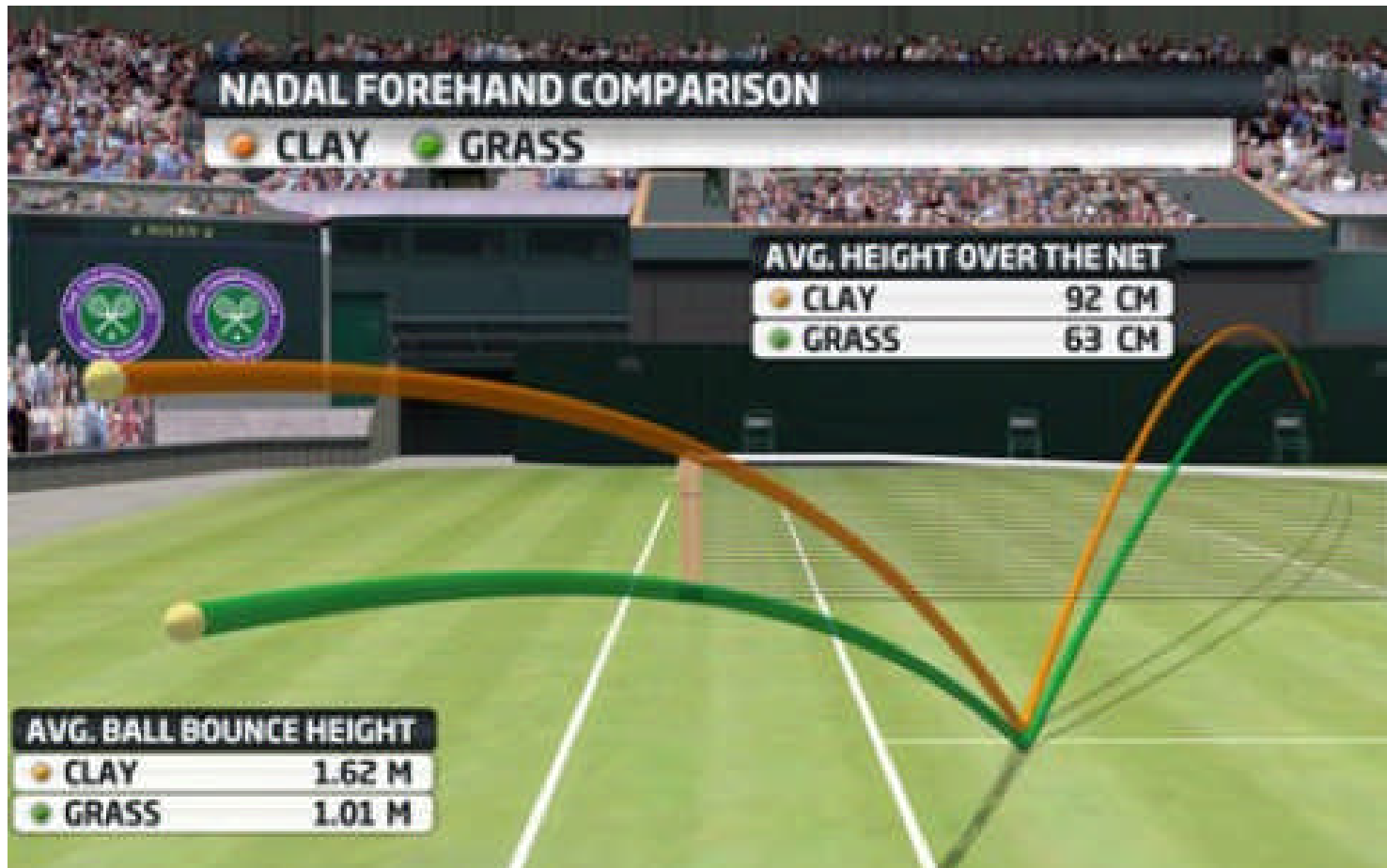
(c) a very smooth surface. The ball gathers very little topspin and comes through very fast.

Salak vs kemény borítás

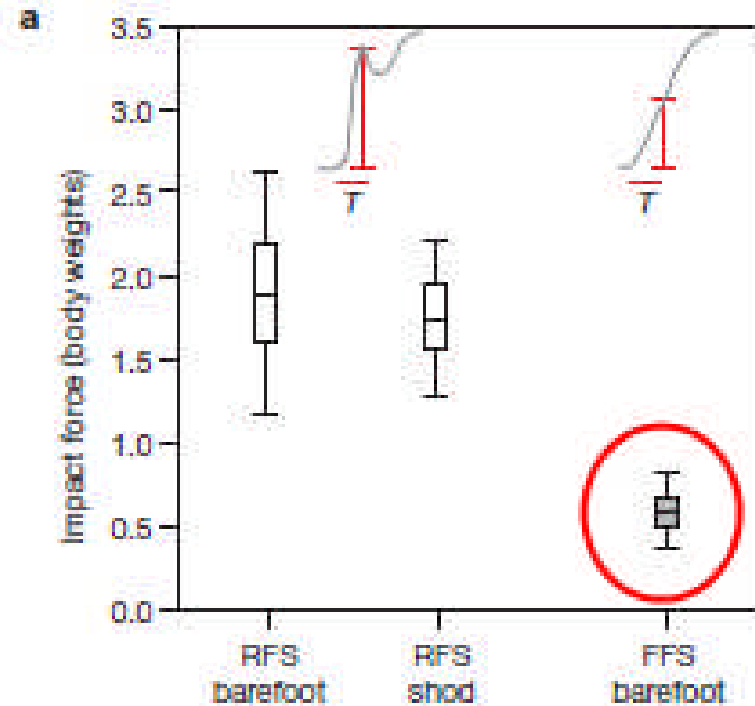
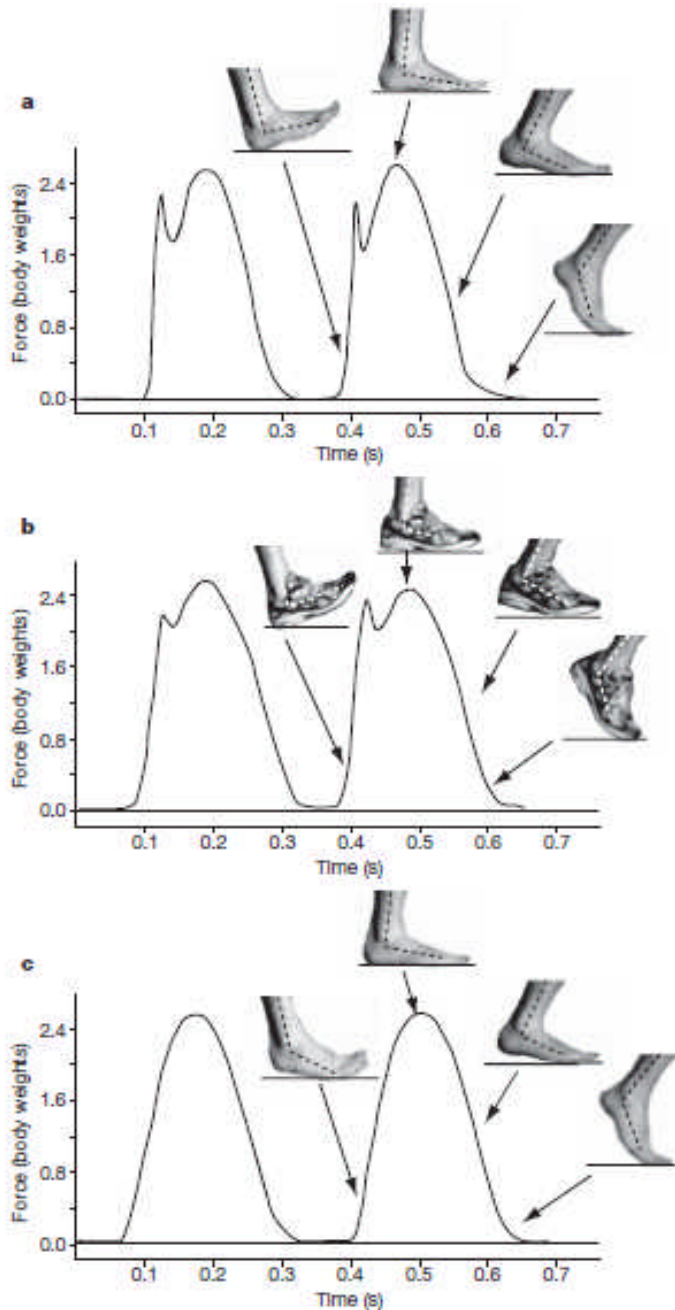

Salak vs fú

Ütközés futásnál

RFS - rear foot strike - amikor a sarkunkkal érintjük először a talajt, majd a lábközépcsontokon át a lábujjakra vezetjük át a lendületet.
MFS - mid-foot strike - amikor nagyjából lapos talppal érintjük a talajt, vagyis az teljes felületén érintkeznek a talajjal futás közben, lábletételkor.
FFS - front foot strike - amikor a láb elülső része érinti először a talajt, majd a lábközépcsontokon át a sarokra vezetjük át a lendületet.

FFS - Kisebb erőhatás ütközésnél